

МАКЕДОНСКО СОНЦЕ

ЕКСКЛУЗИВЕН ФЕЛТОН

МАКЕДОНСКО ВЕКОВНО
ДУХОВНО ОПСТОЈУВАЊЕ

Подготвила: Милева ЛАЗОВА

Марков манастир се наоѓа јужно од селото Маркова Сушица, по долината на Маркова Река, на дваесеттина километри од Скопје. Во самиот манастир се наоѓаат црквата "Свети Димитрија" и импозантна камбанерија. Капијата на манастирот е искована од масивно дрво. Веднаш од десната страна почнуваат манастирските конаци и други помошни простории. Покрај конаците се наоѓаат уште и фурна, казани за печење ракија, бунар со студена вода и мошне стара воденица ко-

МАНАСТИР ПОСВЕТЕН НА КРАЛИ МАРКО

ја е зачувана како сеќавање на времето кога житото се мелело на таков начин.

Манастирот името го добил по популарниот јунак Крале Марко.

ЦРКВА

Црквата "Свети Димитрија" е изградена во 1345 година, за што сведочи натписот над јужната врата од внатрешната страна на црквата. Таа била обновена од кралот Волкашин, а целосно завршена и живописана од неговиот син Марко (меѓу 1366 и 1371/1372 година). На почетокот на XIX век во манастирот, како негов игумен, престојувал и работел македонскиот преродбеник и книжевник Кирил Пејчиновиќ.

Основата на црквата е во форма на впишан крст во правоаголно пространство, со купола која се издигнува над централниот дел, носена од четири камени столбови. Нартексот е одделен со троделен отвор од наосот, а во неговиот горен дел се наоѓа слепа калота, јасно назначена и видлива на покривот. Црквата е сидана од делкан камен и од тули кои се изведени во интересни шари, особено на олтарната апсида, во десетте декоративно изведени ниши. Кон црквата, од јужната страна, во подоцнежниот период била додадена просторија во вид на параклис, кој служел за крштевање и е из-

Во близина на скопското село Сушица, сместен во живописната долина на истоимената река, се наоѓа Марковиот манастир со црквата посветена на "Свети Димитрија".

Во црквата од десната страна, во цел раст е прикажан кралот Марко, облечен во кралска облека, украсена со бисери и со бесценети камења.

граден од слаб материјал. Од западната страна на црквата, во 1830 година бил изграден отворен трем сидан од делкан камен, за кој средства дал Хамзи-паша Скопски.

Меѓу зградите на коначите се наоѓа старата трпезарија, која има форма на еднокорабна црква со апсида на северната страна. Сидовите на трпезаријата биле покриени со фрескоживопис.

ЖИВОПИС

Внатрешноста на црквата е живописна, а живописот е распореден во повеќе зони. Во првата зона се насликани светители во цел раст, меѓу кои, на северниот сид биле насликани и портретите на ктиторите. Меѓутоа, овие ликови се оштетени, па тешко е да се констатира што тие претставуваат. Втората зона ги опфаќа композициите кои го илустрираат акатистот на Света Богородица, а другите зони животот, чудата и страдањата Христови, дванаесетте "Големи празници", како и сцени од животот на Свети Никола и патронот на црквата "Свети Димитрија".

Меѓу композициите е прикажана и една тешка човечка трагедија "Плачот на Рахела". Станува збор за убиството на сите првородени деца од страна на

Понтиј Пилат, со цел да се изврши егзекуција на Божиот син - Исус Христос. Од портретите на северниот сид на црквата останале само незначителни фрагменти, додека од портретите насликани на јужната фасада на црквата, над влезната врата, е зачуван целиот ансамбл. Од десната страна во цел раст е прикажан кралот Марко, облечен во кралска облека, украсена со бисери и со бесценети камења. Тој во левата рака држи развиен свиток на кој е испишан текстот: "Во Христа Бога благоверен крал Марко, го сосидав и потпишав овој божествен храм". Од другата страна над вратата во цел раст е прикажан кралот Волкашин, со свиток во рацете на кој се спомнува неговото име.

Првобитниот иконостас на црквата целосно е зачуван. Тој е составен од камени столбови со капители кои се орнаментирани, со што потсетува на камените иконостаси на црквата "Свети Пантелејмон" во Нерези или на црквата "Свети Ѓорѓи" во Старо Нагоричане. Дел од старите икони се зачувани, меѓутоа тие биле пресликани во текот на XIX век.

КАНЕО СО НАГЛАСЕНА МОДИФИКАЦИЈА НА КОМНЕНСКИТЕ ЕЛЕМЕНТИ

Западно од рибарската населба Канео во Охрид, на височинката која се издигнува косо над Охридското Езеро, се наоѓа црква која му е посветена на "Свети Јован-Богослов". Нејзината положба на ова доминантно место, со широк видик кон југоисточната и северозападната страна од езерото, дава исклучително убав изглед.

За историјата на црквата не постојат современи пишани податоци, за нејзиното подигнување и живописување. Во натписот зачуван на фреско-малтер од црквата "Свети Константин и Елена" во Охрид се спомнува една нива од

селото Лескоец како имот на црквата "Свети Јован Канео", кој се граничи со имотот на црквата "Свети Константин и Елена". Со ова се потврдува постоењето на црквата пред 1447 година, кога е испишан натписот на "Свети Константин и Елена" - како и релативно раната појава на топономастичкиот назив на местото Канео, каде што е подигната црквата. Иако за црквата не постојат никакви сигурни историски податоци, сепак нејзиниот живот може да се следи во општи историски рамки на развој почнувајќи од XIII век па сè до почетокот на XIV век.

Во османлискиот период може да се следи активниот живот на црквата, најверојатно сè до 1447 година кога се спомнува имотот на црквата. Подоцна манастирскиот живот постепено опаѓал, а со тоа дошло и до уривање на самата зграда (ниските сводови од сите четири агли). Во поново време се претпоставува дека до негово запуштање на подолг период дошло меѓу XVII и XIX век. Тоа се докажува врз основа на најстарата запишана година која се наоѓа на најстарата икона во црквата (1676 година). Во поновата историја се забележуваат зафати со цел

да се обнови црквата, при што се враќаат сводовите, како и подигнување на анексите од северната, јужната и од западната страна, кои денес се елиминирани. Од друга страна, пак, гледано од иконографски аспект оваа црква обезбедува голем број информации за историјата на средновековното сликарство во Македонија. Според иконографските карактеристики, таа се поврзува со традициите од уметноста на Комнените. Во поголем број цркви се наведуваат вакви карактеристики, како што се во "Света Софија" во Охрид, "Свети Константин" во село Свекани - Велешко и "Свети Никола" во село Манастир. Меѓутоа, само Канео има посебно нагласена модификација на комненските елементи, што помага за поблиско определување на хронологијата.

Од фреско-сликарството на XIII век се зачувани делови во куполата и апсидата. Во калотата од куполата е насликан Исус Христос-Пантократор, а во самиот тамбур се претставени осум пророци групирани по двајца и тоа во цел раст.

Во приземната зона се насликани светители во цел раст од кои го издвојуваме ликот на патронот на црквата "Свети Јован Богослов". Како негов пандан е предаден ликот на Христос Осотир (Спасител), исто така, во цел раст.

Во олтарната апсида декорацијата е во релативно добра состојба, претставено е "Причестувањето на апостоли-те", а под нив се попрсјата на архиереји.

Иако за црквата не постојат никакви сигурни историски податоци, сепак нејзиниот живот може да се следи во општи историски рамки на развој почнувајќи од XIII век па сè до почетокот на XIV век.

Некои елементи го прават специфичен овој живопис, двата ангела од композицијата "Причестување" се претставени во царски одежди, што навистина воопшто е реткост за овој период. Исто така, претставувањето на архитектурен декор во позадината на двете групи на апостоли во истата композиција е мошне ретка појава во византиското сликарство.

Од фризонот на архиерејите кои се прикажани во попрсја се издвојуваат ликовите на првиот христијански проповедник на охридските простори Свети Еразмо Лихнидски и патронот на градот Свети Климент Охридски.

Поради заслугите кои ги има во Охридската црква тука е насликан и ликот на охридскиот архиепископ Константин Кавасилас. Со стилската анализа, направена со најновите истражувања, овој живопис се сместува во осумдесеттите години од XIII век.

Денес во Канео е зачуван добар дел од првобитните фрески иако се извршени некои модификации во тој поглед, меѓутоа сè до денес го има задржано првобитниот шарм, и треба да бидеме благодарни што опстојала низ вековите, бидејќи подолг период црквата била напуштена.

(продолжува)

